

Karadeniz'de Hoca Olmak

Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

EDİTÖR

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Trabzon Kitaplığı: 6
Geleneksel Kültür Dizisi: 2

Yayın Koordinatörü
Erdem Zekeriya İSKENDEROĞLU

Yayın Danışmanı
Emre GÜLSEVER

Karadeniz’de Hoca Olmak
Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

Editör
Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Yayın Ekibi
Doç. Dr. Süleyman GÜR
Doç. Dr. Şenol SAYLAN
Doç. Dr. Eyüp ÖZTÜRK
Doç. Dr. Fatih TOPALOĞLU
Öğr. Gör. Ahmet Cevdet KARACA

Proje Asistanları
Fatma Rabia DÜZENLİ
Serpil ARSLAN
Cansel AKGÜL

Teknik Destek:
Murat DAVULCU (Yönetmen)
İdris AKYÜZ (Yönetmen Asistanı)

ISBN: 978-975-7770-65-7
TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 48884

Kitap Tasarım
Salih PULCU

1. Baskı, Aralık 2023
Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 117

Baskı-Cilt
Seçil Ofset 100. Yıl Mahallesi
Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No: 77 Bağcılar İSTANBUL
Sertifika No: 44903

Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Gülbaharhatun Mahallesi
Kahramanmaraş Caddesi No.159
Ortahisar TRABZON
Yayınevi Sertifika No: 48884

Önsöz

Karadeniz’de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat başlıklı proje, 1900-2000 yılları arası geleneksel İslâmî ilimlerin tedrisine Trabzon özelinde yoğunlaşmıştır. Bu tarihsel süreçte olayların içinde yer alanlar ya da etkin isimlere yetişerek onlara talebe olanların anlatımları merkeze alınarak din eğitimi, dinî tedrisatta öne çıkan isimler, bu hocaları besleyen ilmî damarlar, şehrin bu açıdan ülkemize etki ve katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Osmanlı’nın yıkılışını ve Türkiye Cumhuriyeti’nin de kuruluşunu görmüş; yani bir nevi geçiş kuşağı olan kimselere yetişmiş, çoğunlukla 1930-1940 sonrası dünyaya gelen büyüklerimizin birer birer aramızdan çekildiğine üzülerək şahit olmaktadır. Onların hocalarına ve kendi hayat serüvenlerine dair anlatacaklarının hem yakın dönem Trabzon hem de ülkemizin yaşadığı siyasal, sosyal, kültürel ve dinî değişimler açısından önemli olduğu düşüncesi, bu projenin hayata geçmesinde belirleyici olmuştur. Bu amaçla bir şekilde dinî gelenekle bağı bulunan veya imam-hatip liseleri, ilâhiyat fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlara katkısı olmuş bazı isimler tespit edilerek, kendileriyle görüşmeler yapılmıştır. Dönemsel bazı detayları elde etme adına, önceden bir çalışma yapılarak hocalarımıza hazırlanmış bazı sorular yönlendirilmiş olsa da, anlatımın seyri mülâkatları şekillendirmiştir. Yani teknik anlamda yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Proje ekibinin heyecanla giriştiği bu çalışmanın, onlar açısından alışılmış bir akademik faaliyet olmadığı belirtilmelidir. Dolayısıyla ortaya çıkan ürün, daha öncesinde kamera ve yayın tecrübesi bulunmayan bir ekibin mütevazı çalışması olarak görülmelidir. Sürekli video veya film kültürünün her geçen gün çitayı yükselttiği bir ortamda, hocalara dair anlatıları kayda almanın, teknik anlamda “göz dolduracak” çalışma beklentisi doğurması şaşırtıcı bir durum değildir. Ancak bu projenin odağında, ekranı dolduracak veya popüler kültürü besleyecek işlerden çok, bölgeye dair arşiv bırakma amacı yer almaktadır. Yani bu proje, her şeyden önce Trabzon hafızasına katkı sunmak, yakın döneme yönelik akademik çalışmalara veri hazırlamak ve biraz da yaşadığımız coğrafyaya karşı sorumluluğu bir nebze olsun yerine getirmek niyetiyle hayata geçirilmiştir. Uygulama esnasında aşılamaz güçlüklerle karşılaşılmasa da her şeyin beklendiği veya planlandığı gibi yürütülebildiği de söylenemez.

Her çalışma gibi önünüzdeki projenin sınırlarını da çalışmanın “konusu” ve “hedefleri” belirlemiştir. Yani kısaca: Trabzon ve çevresinde dinî hayatın öne çıkan yönleri ve etkin isimlere dair tanıklıklar. Bu hususu tespit noktasında proje ekibinin gözettiği ve tercihte bulunduğu hassasiyetlerin bir eksiklik gibi algılanması doğru olmayacaktır. Mesela ho-

calarımızın da en az bizler kadar hassas olduğu tarihsel kişiler, kurumlar ve bazı kitlesel yapıları doğrudan zan altında bırakacak veya bu anlamda tartışmaya sebebiyet verecek beyanlardan kaçınılmıştır. Bu noktada olgusal durumlara yer verilmesi tercih edilmiştir. Yani yakın dönemin düşünsel tarihi, siyasal hareketleri üzerine çalışan ve belli grupların siyasetle ilişkisi üzerine akademik anlamda yoğunlaşanların bir eksiklik gibi görebileceği kapalı noktalar, projenin kuşatıcı hedefleri ve polemiklerden sakınma anlayışının bir sonucudur. Bu durum akademik tutarlılık ve tarihsel olayları mümkün olduğu kadar müdahalesiz aktarmaya çalışma anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda bizlerle görüşmeyi kabul eden hocalarımızın da yaptıkları konuşmalarda aynı hassasiyetleri paylaştığını gözlemlememiz bizleri fazlasıyla memnun etmiştir.

Proje kapsamında, “Karadenizli Hoca” üst vasfını taşıyan, Trabzonlu kırk hocayla görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin bir kısmı, Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde, bir kısmı İstanbul, Ankara, Bursa ve Sakarya’daki farklı mekânlarda, bir kısmı da hocaların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Bizleri evlerinde ağırlayan hocalarımıza ve aile fertlerine misafirperverliklerinden ötürü teşekkür ederiz. Yine bizlere mekân tahsis eden, kurumsal olarak destek olan ilâhiyat fakültelerine, resmî ve özel kuruluşlara şükranlarımızı sunarız. Ayrıca, bazı hocalarımız rahatsız olmalarına rağmen görüşme taleplerimize olumlu cevap vermişlerdir. Bu hocalarımıza hassaten teşekkür eder, her birine sıhhat ve afiyetler dileriz.

Online olarak erişime açılan bu görüşmeler pek çok farklı mekânda ve çeşitli şehirlerde oldukça yorucu bir koşuşturmayla kısa bir sürede gerçekleştirilmiştir. Özellikle resmî işler, kurumsal işleyiş ve beklenmedik bazı olaylar projenin yapılabilmesi için belirlenen sürenin büyük bir kısmından proje ekibini mahrum etmiştir. Bu da, çekimlerin yapılması, kayıtların tek tek gözden geçirilmesi, özel konulara değinen fragmanların belirlenmesi, konuşmaların dökümü, basımı gibi çalışmalarını az bir zamanda ve yoğun bir tempo içerisinde yapmayı gerekli kılmıştır. Dolayısıyla bu proje, sorumluluk olarak proje ekibini bekleyen akademik faaliyetlerin aksamadan yürütülmesiyle birlikte kısa sürecek bir sürede hazırlanmak durumunda kalmıştır. Özellikle dökümlerin kısa sürede okunmasının gerekli oluşunun yanı sıra bunların tashihi ve gerekli bazı müdahalelerin yapılmasının ayrı bir akademik yük olduğu vurgulanmalıdır. Bu anlamda bazı konuşmalara müdahalenin bizi son derece zorladığı belirtilmelidir. Bu zorluklara rağmen bazen yazı dili bazen konuşma dili bazen de ikisi arası bir vasatın öne çıktığı bir kitap teşekkür edebilmiştir. Metinler okunurken zorunlu olarak bazı cümlelere editöryal dokunuşların yapıldığı, ihtiyaç durumunda anlamı bozmayan takdim ve tehirlere başvurulduğu, tekrarların ve konuşma dilinin bir sonucu olan bazı belirsizliklerin çıkarıldığının göz önünde tutulması beklentimizdir.

Görüşmelerde hocalara; kendi aile fertleri, aile çevresinin ilme ilgisi, çocukluk dönemleri, tahsilleri, hocaları ve yürüttükleri faaliyetlere dair sorular yöneltilmiştir. Onlar da zihinlerinde yer tuttuğu kadar ve bazen de bizim ısrarlı sorularımıza tahammül ederek

hatıralarındakileri aktarmışlardır. Aslında her birinin anlatımından; son bir asrın Trabzon'u, dinî ilimler sahasında önemli isimler ve yeni kurumsal dinî müesseselerin hangi vasatta kurulduğu ve yol aldığına dair bir tablo ortaya çıkmıştır. Bir hocayı ya da tarihsel bir olayı anlatırken her biri kendi veçhesinden baktığı ve bir detaya yoğunlaştığı için bütünün parçaları birleşmiş oldu. Meraklıları adına, yeni açılan imam-hatip liseleri-ilâhiyat fakülteleriyle medreselerin farkları veya benzeştiği hususlara dair ipuçları belirginleşmiş oldu. İlim adamı yetiştiren evler, ilmiye sınıfına mensup aileler, bazı köylerin "karizmatik" kişileri sayesinde bir merkez hâline gelişi, Trabzon'un 1950 sonrası yeni çehresi ve daha gencecik olan imam-hatip liselerinin inşasının hangi şartlarda gerçekleştiği gibi pek çok detay hocalarımızın konuşmalarının satır aralarında ilgililerini beklemektedir. Kısacası bu çalışma, kırk hocanın anlatımından oluşan mütevazı bir arşiv çalışmasıdır. Ayrıca mülâkatların tümünün kayda alınması ve bunların yayımlanması, ilerleyen yıllarda anlatıları daha da anlamlı hâle getirecek, Karadeniz ve Trabzon hafızasının canlı kalmasını sağlayacaktır.

Projenin ifade ettiği anlam, konusu, çıktıkları ve hedeflerinin anlatıldığı bir bölüm ve mülâkatların dökümünden oluşan bu kitap, projeyi kalıcı hâle getirecek unsurlardan birisidir. Özellikle değerlendirmelerin yer aldığı giriş bölümünde, bazı tespitler ve bağlantılarla mülâkatlar için hazırlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Projenin akademik değerlendirme kısmı olarak da görülebilecek olan bu bölümün, akademik metinlerin yoruculuğu yerine, daha ziyade akıcı olması hedeflenmiştir. Bunda da projenin hedef kitlesi yönlendirici olmuştur. Zira bu projeye ilgili çıktılar, sadece akademik çalışma yapanları değil, yakın döneme ve Trabzon'a ilgi duyan herkesi ilgilendirmektedir. Bu bölümde, hem mülâkatlarla uyumlu olsun, hem de okurlar için mülâkatları anlamlı hâle getirsin diye genel tabloyu göstermek amacıyla temel olabilecek bazı örneklere ve isimlere yer verilmiştir.

Çalışmamız pek çok kişi ve kurumun desteğiyle gün yüzüne çıkmıştır. Öncelikle projeyi kurumsal anlamda sahiplenen Trabzon Üniversitesi İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi ve destekleyen Trabzon Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür ederiz. Kurumlar adına da özellikle Trabzon Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Emin Âşıkutlu ve Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Zorluoğlu, ayrıca en az onlar kadar kurumlar adına çalışmaları takip eden İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Süleyman Gür ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Erdem Zekeriya İskenderoğlu beylere müteşekkirimiz. Projeyi yoğun akademik çalışmaları ve çeşitli sorumluluklarına rağmen sahiplenip yürütücülüğünü yapan Doç. Dr. Selim Demirci ve araştırmacı olarak sahada çalışan Doç. Dr. Eyüp Öztürk, Doç. Dr. Şenol Saylan, Doç. Dr. Fatih Topaloğlu, Doç. Dr. Süleyman Gür ve Öğr. Gör. Ahmet Cevdet Karaca beyefendilerin emekleri önünüzdeki çalışmayı ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma fakültemizden ve ihtisas kursumuzdan mezun öğrencilerimizin de yer aldığı proje olması hasebiyle de bizim için ayrı bir anlam taşımaktadır. Bundan dolayı projeye katkı sunan lisansüstü

bursiyer öğrencilerimiz Fatma Rabia Nur Düzenli, Serpil Arslan ve Cansel Akgül'e müteşekkirimiz. Projemizin teknik sorumluluğunu üstlenen yönetmenimiz Murat Davulcu ve asistanı İdris Akyüz beylere de özverili çalışmaları için teşekkür ediyoruz. Metinlerin dökümünde bazı bölümlere göz atarak bizlerle fikirlerini paylaşan sayın Mustafa Çil, Murat Ustakurt, Abdulkerim Malkoç, Mahmut Ayyıldız, Murat Arif Güney, Nur Kübra Demirci, Ayşegül Balık, Sema Berber, Merve Vildan Ata ve Semih Aras'a da teşekkür borçluyuz.

Hassaten bizlerle görüşmeyi kabul eden, evlerinde, köylerinde, çalıştıkları kurumlarda bizleri ağırlayan hocalarımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Son olarak "Trabzon'u hocalarla anılan bir şehir" hâline getiren tüm büyüklerimizi de hayırla yâd etmek istiyoruz. Zira arkalarında; şahsiyetli duruşlarıyla, dinmek bilmeyen gayretleriyle, bereketi günümüze kadar ulaşan talebeleriyle ve eserleriyle kendilerinden bahsedilecek temiz bir hayat bıraktılar. Ahirete irtihal etmiş olanlara rahmet, hayatta olanlara da sıhhat ve afiyet diliyoruz.

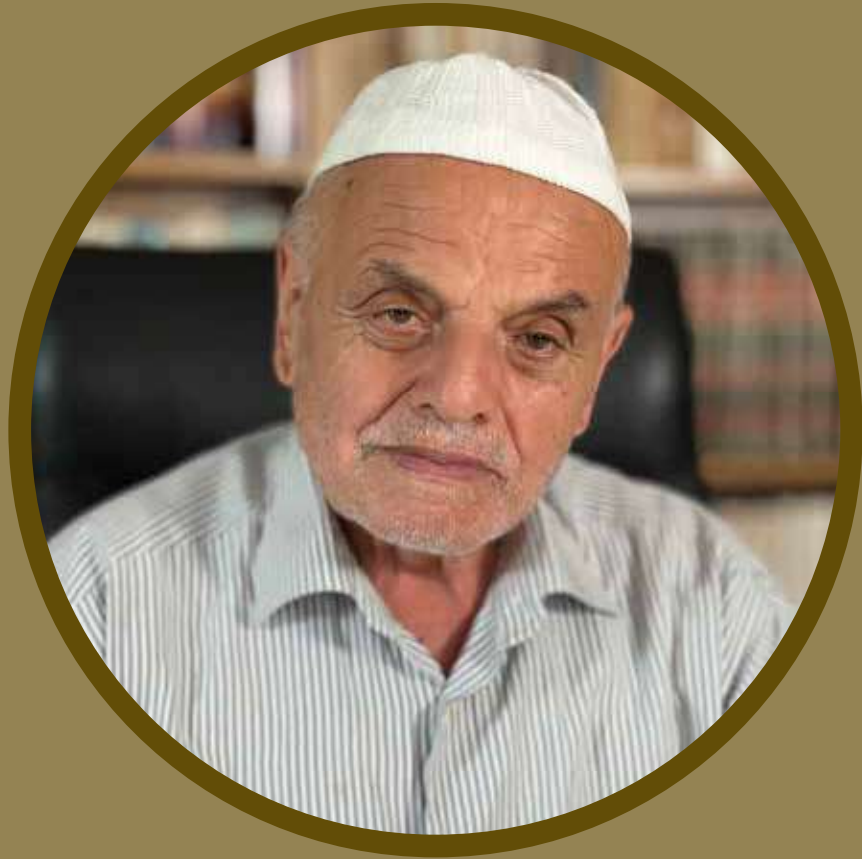
Trabzon 2023

Doç. Dr. Süleyman GÜR

İslâmi İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Proje Yürütücüsü

Salih Parlak

1942'de Trabzon ili Köprübaşı ilçesi Fidanlı köyünde doğdu. 1954 yılında ilkokulu Fidanlı köyünde bitirdi. Ardından dönemin meşhur hocalarından Hacı Sabit Turhan Efendi'den sarf-nahiv ilmini okudu. Daha sonra Trabzon Müftüsü Abbas Hacıefendioğlu'ndan medrese tahsilini tamamlayarak icâzet aldı. Sonraki yıllarda imam-hatip orta kısım derslerini sınavla dışarıdan verdikten sonra 1961 yılında Trabzon İmam-Hatip Lisesi'ne kayıt oldu. 1965 yılında buradan mezun oldu. 1965 yılında Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazandı ve 1969 yılında burayı bitirdi. 1970 yılında ilk görev yeri olan Trabzon İmam-Hatip Lisesi'ne öğretmen olarak atandı. 1974 yılında Samsun İmam-Hatip Lisesi'ne tayin oldu ve 13 sene burada görev yaptıktan sonra 1987 yılında İstanbul Üsküdar İmam-Hatip Lisesi'nde öğretmenlik hayatına devam etti. 1996 yılında buradan emekli oldu. Öğretmenlik hayatı içerisinde, çeşitli illerde, toplantılara, seminerlere konuşmacı olarak katılarak Bilgi Toplumuna Doğru Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri hakkında bilgi ve birikimlerini aktarmaya çalıştı. Bazı camilerde, cemaate Diyanet aracılığıyla vaazlar verdi. Emekli olduktan sonra çeşitli kitaplar ve makaleler yazdı. Basılı eserlerinden bazıları şunlardır: *Bilgi Toplumuna Doğru Kur'an-ı Kerim Meal-Tefsiri; Kurani Kültürde Anayasal Haklar Ve Kamu Yönetimi; Bilgi Toplumu'nun Cuma Tatil Kültürü; Bilgi Toplumu'nun Kader Anlayışı.*

Görüşme Süleyman Gür tarafından, Salih Parlak hocamızın İstanbul'daki evinde gerçekleştirilmiştir.

Hocamızdan proje kapsamında görüşmek için talepte bulunduğumuzda kendisinin ciddi bir sağlık problemi yoktu. Maalesef görüşme planından kısa bir süre önce kendisi ağır bir rahatsızlık geçirdi. Bu sıkıntılı hâline rağmen bizimle görüşme gerçekleştiren hocamıza çok teşekkür ediyor ve afiyetler diliyoruz. Metnin de bu husus göz önünde tutularak okunmasını rica ediyoruz.

Bugün 11 Haziran 2023 Pazar, İstanbul Çekmeköy'deyiz. Trabzon Üniversitesi İslâmi İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Trabzon Büyükşehir Belediyesi iş birliğinde, hazırlanan *Karadeniz'de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat* isimli projemizin bugünkü konuğu Salih Parlak hocamız. Rahatsızlığına rağmen bizleri kabul ettiği, bizlere zaman ayırdığı için kendisine çok teşekkür ediyor ve sözü değerli hocama bırakıyorum.

Hocam ailenizden bahseder misiniz?

1920'lerde okul açan ve okulda yani köylüyü yetiştiren köyümüzdeki 90 yaşındaki her vatandaşın annemden hoca diye bahsettiğini biliyoruz. Annem böylece yani teşvik etmiş bizi. Bizim ailede bir ilim var yani.

Annenizin tahsil durumuna dair bilginiz var mı acaba? Mesela o kimlerden okumuştunuz? Kendi anne babasından, ailesinden mi, bir hocadan mı okumuştunuz?

Şimdi zaten en fazla eleştiri aldığım nokta oydu. Bizim zamanımızda okuma ve okul açmak yasaktı. Yani Allah demek yasaktı. Böyle bir dönemde annem okudu. Fakat tabii böyle kitaptan bilimsel değil de kafadan dolma. Yani çoğu yanlış bilgi dolu. Kur'an-ı Kerim'i çok iyi bilen ve öğreten, Kur'an-ı Kerim'i okumasını öğreten bir insandı. Bilim yönünden çok zayıf yetişmişti maalesef, öyle öyle olmuştu. Ben o çağı eleştirmek istemiyorum da öyle olmuştu.

Evet, yasaktı, Allah demek yasaktı. Özellikle Kur'an harfleriyle eğitim öğretim iyi değildi. Böyle bir devri yaşadık. Onun için annem-babam o kadar fazla bir âlim değildi. Ama ilim yanlıydı, ilme âşıktı, severdi. Bizi yani küçüklüğümüzde bizi ta götürürdü bazı şeylere, yani bazı önemli kişilere. Onlar tabii tanınmış kişiler değildi. Çünkü tanınan kişiler diskalifiye ediliyordu. Evet, böyle bir durum vardı.

Değerli hocam hatıranızda var mı acaba, mesela Kur'an okumaya kimden başladınız? Temel dinî bilgilerinizi, ilmihâl bilgilerini ilk olarak kimden öğrendiniz, nerede öğrendiniz?

Şimdi benim dönemimde köyümüzde Hâfız Sabit Efendi, işte o son yıllarında yani 1920 yıllarında okutmayı tercih etti. İşte ben kendisinden okudum. Okudum da nasıl? Yaz tatilinde dört ay tatil yani iş zamanı. Ama kışları, çalışma olmadığı zaman okumayı tercih etmiştik. Yani dört ay okuyup dört ay da tatil yapma durumumuz olmuştu, böyle bir durum vardı. Bu şekilde dört ay Hafız Sabit Efendi'den Arapça okudum. Allah razı olsun! Arapça'yı çok iyi biliyordu. Zaten kendisi de söylüyordu. Tefsir ilminde de öyleydi.

İmam-hatip lisesini nerede okudunuz hocam?

İmam-hatip lisesini Trabzon'da, Trabzon merkezde okudum. Şöyle söyleyeyim, ben şimdi okul dışında sekiz sene tahsil gördüm Abbas Hacıefendioğlu'ndan. Sekiz yıl tahsil gördüm ve sekiz yıl

sonra icâzet aldım. Yani resmî sayılır, icâzet aldım, o zaman böyle okul, resmî bir şey olmadığı için, icâzet merasimi yapıldı mıydı icâzet almış oluyordum.

Merasim de yapıldı mı hocam?

Merasim yapıldı ve icâzet aldım.

İcâzet merasimi nerede yapıldı onu da merak ediyoruz

Trabzon merkezde yapıldı. Nerede? Merkezde, yani nerede, işte müftülük civarında yapıldı.

Sizin döneminizde o talebe arkadaşlarınızdan başka icâzet alan oldu mu hatırlıyor musunuz hocam?

İki kişi vardı, çok çok yoktu maalesef.

Sonrasında hocam tabii icâzet aldınız, imam-hatip bitti ondan sonra öğretmenliğe başladınız.

Şimdi tabii 1960 senesinde ihtilal oldu. İhtilâl olunca müftü tutuklandı. Bizim hocamız müftü oldu. Ondan sonra ben, imam-hatipler açıldı, okul dışından imtihanlara girdim. Bir senede dört sınıfı verdim. Normal olarak arkadaşlar 10-11-13 yaşlarında bitirebiliyorsa ben 17-18 yaşlarında okulu bitirmiş oldum. Orta kısmı dışarıdan verdim, lise kısmına kaydoldum.

Siz öğrenciyken imam-hatipte hatırladığınız hocalar var mı, onların hatırasına dair neler söylemek istersiniz?

Lütfi Şentürk var. Şimdi liseyi bitirdik, şöyle hatıralarım var: Şey midem rahatsız derdi, Salih Hoca, sen dersi anlat. Ben okuturdum sınıfta arkadaşları. Ben okuturdum, o beklerdi. Yani bu şekilde imam-hatip lisesinde tanınmışım. Hoca olarak dersi ben yapardım.

Peki, hocam daha sonra lise bittikten sonra öğretmen oldunuz. İlk görev yeriniz neresiydi hocam?

İlk görev yerim Trabzon İmam-Hatip. Tesadüf öyle düştü, Trabzon İmam-Hatip oldu yani. Ve orada dört sene öğretmenlik yaptım. Mesela Nasrullah Hacımüftüoğlu'nu biz mezun ettik, okul dışından. Onun dışında soyadı Ramazanoğlu oldu, okul dışından onu da mezun ettim. Trabzon İmam-Hatip'te okul dışından yani kendim okul dışından okuduğum için onlara yardım ettim. Yani çok mücadeleleri oldu. Yani ben onları okuttuğum gibi bütün derslerden de okudular. İşte Nasrullah Hacımüftüoğlu, ondan sonra Süleyman Ramazanoğlu o zaman mezun oldular. İşte hâlâ minnettardır bana.

Hocam şöyle anlıyoruz: O zaman siz dışarıdan okuduğunuz, medrese tahsili gördüğünüz için aynı şekilde sizden sonra medrese tahsili gören ve şu anda Hocaefendi olan pek çok kimseyi de dışarıdan bitirme sınavlarıyla mezun ettiniz imam-hatipten, teşvik ettiniz. Bunun dışında hatırladığınız öğrencileriniz var mı hocam?

Süleyman Ramazanoğlu, ondan sonra da var tabii ama aklıma gelmiyor. Gelince inşallah söylerim.

İnşallah hocam! Değerli hocam öğrencileriniz sizlerden çok bahsediyorlar. İmam-hatip yıllarında etkili olan, öğrenci üzerinde tesiri olan hocalardan birisi olarak adınız hep anılıyor. Öğrencilere şuur kazandırma noktasında ne gibi tavsiyeleriniz olurdu, hatırlatmalarınız olurdu?

Ben okul dışından medreseden mezun olduğum için genellikle teşvik ederdim, yani böyle, imam-hatibi bitirip yüksek görevlere. Mesela diyelim ki İstanbul Aydın Üniversitesi var, onun kurucusu İsmail Hakkı Aydın, Mustafa Aydın ve İsmail Aydın. Zaten (İsmail Hakkı Aydın) beyin profesörü oldu, başka bir mesleğe atıldı. Mustafa Aydın'ı da mezun ettik. Ondan sonra Âşıkutlu, dekan Emin Âşıkutlu'nun akrabası olan, avukat mezun ettik. Yani benim böyle mezun ettiğim kişiler var, yani mücadele verdik.

Evet hocam, Sefer Efendi'den çok bahsedilir, eski hocalardan olduğu için. Ona dair duyduğunuz herhangi bir bilgi var mı? Sizden çok mu eskidir?

Sefer Efendi Allah rahmet eylesin merhum. Mezire'de yetişmiş büyük âlimdi. Çok sevgi ve saygı duyardım kendisine. Onun kardeşi vardı, Yusuf. Sefer Efendi şey kurardı, yani halktan, halk eğitimi şehirden değil de halktan sohbet meclisleri kurardı. Ve fazla köyde kalmadı. Yani şimdi Bursa'da. Gittim kendisini ziyaret ettim. Allah razı olsun, kendisi vatandaş gibi geldi beni aldı, şehirden.

Yani siz Sefer Efendi'yi tanıdınız?

Sefer Efendi büyük insan. Yani halk hareketi o. Yani biz şehirdeydik, o köydeydi. Evet, böyle biraz tasavvufi yönü güçlüydü. Kadınlardan erkeklerden kendine intisap edenler vardı.

İmam-hatip talebelerine biraz dönecek olursak hocam, sizin Trabzon İmam-Hatip'te öğrenci olduğunuz dönemlerde gelen talebelerin ilmî durumu, ahlakî durumları nasıldı? Evet, şimdiki gençlerle mukayese edecek olursak ne demek istersiniz?

Kendi değerlendirmeme göre, ilk defa 1958'de, 1959'da yetiştim. 1960'ta resmen okul açıldı. Açıldığı zaman ilk öğrencilerimizin çoğu yaşlıydı. İmam-hatibe intikal edip yetişenler vardı, bunlar ilme çok âşık kişilerdi. İşte ben de elimden geldiği kadar yetiştirdim kendilerini.

Hocam tabii rahatsızlığınızı rağmen bizi kabul ettiniz, zaman ayırdınız, biz çok teşekkür ediyoruz.

